

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Бурятия

МО "Джидинский район"

МБОУ "Верхне-Ичетуйская СОШ им. М. Д. Цаганова "

РАССМОТРЕНО

Руководитель МО

Сахияева Б.Ц

приказ №1

от «30» 08. 2024 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

Доржиева С.С

приказ №5

от «31» 08. 2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Бурятская литература»

для обучающихся 3 класса

улус Дэдэ-Ичетуй 2024

Тайлбари бэшэг

Дэдэ-Үшөөтэйн дунда хургуулийн 3-дахи классай буряад литератураар программа гүрэнэй федеральна хуралсалай стандарт дээрэ, эхин хургуулийн жэшээтэ программа дээрэ үндэһэлэгдэнхэй. Программа дээрэ үндэһэлнэ авторнуудын С.Ц.Содномов, Ж.Ц.Эрдынеева.

Эхин классуудта буряад литература зааха **тодорхой зорилгонууд** гэхэдэ:

1. хэлэн ухаан хоерой хоорондоо нягта холбоотой байдаг дээрэһээ үхибүүдые түрэл хэлэндэнь хургахадаа, тэдэнэй ухаан бодолые хүгжөөхэ, баяжуулха;
2. хурагша бүхэниие зүбөөр, уран гоеор, удхыень ойлгон уншаха дадалтай болгохо;
3. түрэл арадай ёһо заншалнуудые болон сэсэн мэргэн хургаалнуудые ойлгуулха;
4. эхэ орондоо, түрэнэн тоонто нютагтаа, түрэл хэлэндээ, арад зондоо, бэшэшье үндэһэтэндэ дуратайгаар хүмүүжүүлхэ;
5. хурагшадай аман хэлэлгы хэшээл бүхэндэ баяжуулха, тэдэниие эли тодоор, литературна хэлэн дээрэ хэлүүлжэ хургаха гэхэ мэтэ.

Үгтэһэн программа эхин классай хурагшадай ухаан бодолдонь болон наһандань үндэһэлэн зохёогдонхой. Хурагшадые амаруулхын тула хэшээл бүхэндэ нэгэ гү, али хоёр дахин физминутка үнгэргэхэ хэрэгтэй. Физминуткын үедэ элдэб упражнени дүүргүүлхынгээ хажуугаар хэлэлгэ хүгжөөлгын хүдэлмэри ябуулжа боломоор.

Литературна уншалгын шухала зорилго хадаа үхибүүдые уран үгэдэ, уран зохёолдо дуратай, тэрэниие уншаха дүй дүршэлтэй болгон хүмүүжүүлхэ. Үхибүүд бага наһандаа түрэлхи хэлэнэйнгээ баялигтай, илангаяа уран үгын удха шанартай танилсажа, бэеэ даагаад (багшын туһаламжагүйгөөр) уран зохёолнуудые саг үргэлжэ уншаха дадалтай болохо ёһотой.

Удхаараа ойлгосотой богонихон рассказ, онтохо, шүлэг гү, али басни үхибүүд уншахадаа, зохёолой удхые, гол шухала һанал бодолые, үйлэдэгшэ нюурнуудые, тэдэнэрэй абари зан, үйлэ хэрэгүүдые бата бэхээр ойлгожо абаха болоно. Уран зохёолой дүрсэлэн харуулдаг аргуудые, илангаяа хэлэнэйн баялиг тухай ойлгожо абаха.

Гурбадахи классай программа соо түрэл хайхан тоонто нютаг, тэрэнэй баялиг, табан хушуу мал, тэрэнэй олзо хэшэг, түрэл гарал болон гуламта, буряад арадай ёһо заншал, арадай һайндэр – сагаалган, үхибүүдэй нааданууд, бэеэ зүбөөр абажа ябалга, сээрлэхэ ёһо гурим тухай уран зохёолнууд гол һуури эзэлхэ болоно. Уншаһан текстынгээ удхые, илангаяа басниин удхые ойлгоод, тобшохоноор хэлэжэ үгэхэ.

Уран зохёол уншахадаа, бэеэ даанги уншалгада хураха, юундэб гэхэдэ, табадахи класста түрэлхи литература үзэлгэдэ бэлэдхэл боложо үгэхэ ха юм.

Буряад литература заалгын зорилгонууд Содномовой С.Ц., Жамбаловагай Д.П., Дулмаевагай Б-Х.О. Түрэлхи хэлэн: Үндэһэн буряад хургуулийн 3-дахи классай литературна уншалгын ном: 2 хубитай.– Улаан-Үдэ: «Бэлиг» хэблэл, 2011. гэхэн номоор бээлүүлэгдэнэ.

Түрэлхи хэлэ үзэлгэдэ 3-дахи класста 68 час үгтэнэ, неделидэ 2 час, хуралсалай жэлдэ 34 недели.

Хэрэглэгдэхэ хуралсалай методическа хүсэд суглуулбари

1. Содномов С.Ц., Эрдынеева Ж.Ц. Литературна уншалга: Үндэһэн буряад хургуулийн 3-дахи класста уншаха ном. – Улаан-Үдэ: «Бэлиг», 2019

Хурагшадай шадабаринууд

Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүүнгүүд (личностные результаты):

- өөрынгөө сэдхэлэй байдал түрэл хэлэн дээрээ хэлэхэ;
- оршон тойронхи байгааһын, тиихэдэ хажуудахи хүнүүдэйнгээ байдал ойлгохо, тэдээндэ өөрынгөө хандаса, хүнүүдые дэмжэһэнээ, тэдээндэ туһалһанаа түрэл хэлэн дээрээ харуулха;
- өөрынгөө хэлэ уран, баян, тодо, сэбэр болгохоёо оролдохо;

- тоонтодоо, түрэл орондоо дуратай байханаа, өөрынгөө хандаса харуулха;
- уншаха, харилсаха дуратай байха;
- бэшэхэ шадабаритай байха, буулгажа бэшэхэ, шагнажа абаад бэшэхэ, өөрөө зохёон бэшэхэ;
- өөрынгөө сэдхэлэй байдал тухай, тиихэдэ үзэһэн юумэнууд тухайгаа бэшэжэ (эссе жанрын түхэлөөр) харуулха;
- түрэл хэлээ шудалха эрмэлзэлтэй байха;
- өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха.

Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные УУД):

- өөрөө хэшээлэй тема хэлэхэ, зорилгыень табиха;
- багшатаа сугтаа нуралсалай проблемнэ асуудал яажа шийдхэхэ тухайгаа хөөрэлдэн, тусхай түсэб табиха;
- өөрынгөө хэжэ байһан үйлэнүүдые түсэбэй, алгоритмын үйлэнүүдтэй тааруулха, зэргэсуулхэ, тиин өөрынгөө ажаябуулга шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо;
- өөрынгөө, ондоо хүнүүдэй, классайнгаа ажал тусхай критеринүүдээр шалгаха, хэр зэргэ шадабаритай болобобиб гэжэ элирүүлжэ нураха, критеринүүдые зохёохо;

Оршон тойрониё шудалха шадабари (познавательные УУД):

- текстээр дамжуулагдаһан мэдээсэлнүүдэй янза (виды информации) ойлгохо; юун тухай хэлэгдэнэб, удхань амар бэ, идеянь ямар бэ?
- олон ондоо янзын уншалга хэрэглэхэ;
- ондо ондоо түхэлтэй текстнууд (текст, схема, таблица, зураг) сооһоо өөртөө мэдээсэл олохо;
- үгөөр хэлэгдэһэн ойлгосо схемэ, таблица, модель болгохо, тиин һөөргэнь модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ;
- анализ, синтез хэхэ;
- шалтагаан хойшолон хоёрой хоорондохол холбоо харуулха, тодоруулан зохёон тогтоохо;
- бодомжолхо.

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД):

- хэлэлгып зорилгоһөө дулдыдуулан өөрынгөөһанал бодол аман ба бэшэгэй хэлэн дээрэ харуулха;
- хэлэхэ, харилсаха зорилгоһоо үндэһэлэн, хэрэгтэй сагта монолог гү, али диалог хэрэглэжэ шадаха;
- өөрынгөөһанал бодол, һанамжа хэлэжэ, баталжа шадаха;
- хүнүүдэй хэлэһые шагнаха, ойлгохо, тиин өөрынгөөһанал бодол хубилгахаяа бэлэн байха;
- ажаябуулга эмхидхэхэдээ, хөөрэлдэжэ, хоорондоо хэлсэжэ, нэгэ һанал бодолдо ерэхэ;
- асуудалнуудыё табиха.

Мэндэ амар, хургуули! (2 ч.)

Нуралсалай хайндэр. А Доноев, «Эрдэм бэлиг-эрхим баян» Ч-Р Намжилов, Найн даа, хургуулимнай! Г. Чимитов.

Амар сайн, буряад хэлэн! (3ч.)

Түрэлхи хэлэн. Ш-Х. Базарсадаева, Түрэл буряад хэлэмни. Д-Н. Халхаров, Актриса болохоб. Д. Ошоров, Түрэл буряад хэлэмни. Э. Дугаров.

Хэшэгээр баян намар (3ч)

Намар. Г. Дашабылов, Хуһанай намаа унажа. М. Мадасон, Адха орооһон. Э.Дугаров, Намарай шарай. Б. Санжин.

Түрэхэн мини тоонто (4ч)

Тоонто нютаг. Ц. Номтоев, Эхэ орон. Ц-Д. Дондокова, Минии нютаг. В.Цыренов, Улаан-Үдэ.Ц-Б. Бадмаев.

Хүн болохо багаһаа (9ч)

Эдир залу үетэндэ. А. Жамбалон, Хэн зэмэтэйб? Ж. Балданжабон, Хахархай аяга. Э.Дугаров, Дондогой зүүдэн. Ц-Б. Бадмаев, Шулуутайн Будамшуу. Ц-Б. Бадмаев, Алтан хараасгай. Д. Цырендашиев, Дэбтэрэй гомдол. Б-Б. Намсарайн.

Үбгэн буурал үбэлнай (6ч)

Добо дээрэхээ. Н. Дамдинов, Үбэл. Ц-Д. Хамаев, Буга һара. Б. Санжин, Үбэлэй үдэр. Г. Чимитов, Хадхууртайхан хасуури. М. Мадасон, Балмын баабай. Г. Бадмаева.

Арадай аман зохеол (10ч)

Шоно, бар, хоер хүлтэй хүймэлдоон. Тэнэг шоно. Хуурша хүбүүн. Одхон хүбүүн. Ерэнтэй сэсэн Далантай тэнэг хоер. Эгэшэ Аленушка ба дүү Иванушка. Үнэгэн юундэ улан бэ? Тахяа харсага хоер. Таабаринууд. Онһон үгэнүүд.

Сагаалган-Буряад арадай заншалта хайндэр (6ч)

Сагаан нарын шэнээр. Э.Дугаров. Угтамжын дуун. Ш. Нимбуев. Уг гарбалта. Д. Цынгueva. Табан хушуу малай зүһэ. Д. Жамбалын. Шагай. Ц-Д. Дондогой. Шагайнууд. Э.Дугаров.

Айлшан хабар (6ч)

Айлшан хабар. А. Жамбалон. Хабар. Ц-Д. Хамаев. Хабарай саг. Д-Р. Намжилон. Амитад яажа хабарые угтанаб? Б.Санжин. Уургайгаахайшан гэжэ түхөөрдэгбэ? Үбгэн. Г. Чимитов.

Уран зохеолшод үхибүүдтэ (8ч)

Хоца Намсараевич Намсараев. Жэргэмэлэй дуун, Бавасан Доржиевич Абидуев. Шаалай Шаанай хоер, Жан Александрович Зимин. Хайшан гээд космонавт болохо юм? Цырен-Дулма Дондоковна Дондокова. Хаан Хуша, Эрдэни Чимитович Дугаров. Жэргэмэл, Шираб Нимбуевич Нимбуев. Эбтэй һаа хүсэтэй (басни), Цокто Номтоевич Номтоев. Ногоон кружка.

Сэсэгтэ зун (10ч)

Зун. Ц-Д. Хамаев. Амар сайн. Д. Улзытуев. Далайн захата. Б. Санжин. Бороохон. Д. Улзытуев. Сэсэг. С. Дамбаева.

№ п/п	Хэшээлэй темэ	Үгт. саг	Үдэр	Примечание
	Мэндэ амар, хургуули! (2 ч)			
1	Һуралсалай һайндэр. А Доноев	1	3.09	
2	«Эрдэм бэлиг-эрхим баян» Ч-Р Намжилов	1	6.09	
	Амар сайн, буряад хэлэн! (3ч)			
3	Ородой агуухэ багша	1	10.09	
4	Түрэлхи хэлэн. Ш-Х. Базарсадаева. Түрэл буряад хэлэмни. Д-Н. Халхаров	1	13.09	
5	Актриса болохоб. Д. Ошоров	1	17.09	
	Хэшэгээр баян намар (3ч)			
6	Намар. Г. Дашабылов. Намар. Ц-Д. Хамаев.	1	20.09	
7	Хуһанай намаа унажа. М. Мадасон.	1	24.09	
8	Адха орооһон. Э.Дугаров.	1	27.09	
	Түрэхэн мини тоонто (4ч)			
9	Тоонто нютаг. Ц. Номтоев.	1	1.10	
10	Эхэ орон. Ц-Д. Дондокова. Эхэ оромни. Ж.Тумунов.	1	4.10	
11	Улаан-Үдэ.Ц-Б. Бадмаев.	1	8.10	
12	Минии нютаг. В.Цыренов.	1	11.10	
	Хүн болохо баганаа (9ч)			
13	Эдир залу үетэндэ. А. Жамбалон.	1	15.10	
14	Хэн зэмэтэйб? Ж. Балданжабон.	1	18.10	
15	Хахархай аяга. Э.Дугаров.	1	22.10	
16	Дондогой зүүдэн. Ц-Б. Бадмаев.	1	25.10	
17	Шулуутайн Будамшуу. Ц-Б. Бадмаев.	1	5.11	
18	Алтан хараасгай. Д. Цырендашиев.	1	8.11	
19	Эжын энхэрэлые. Э. Манзаров.	1	12.11	
20	Дэбтэрэй гомдол. Б-Б. Намсарайн.	1	15.11	
21	Хоер. Ж.Зимин.	1	19.11	
	Үбгэн буурал үбэлнай (6ч)			
22	Добо дээрэхээ. Н. Дамдинов. Үбэл. Ц-Д. Хамаев.	1	22.11	
23	Буга нара. Б. Санжин.	1	26.11	
24	Үбэлэй үдэр. Г. Чимитов. Бэгсэргэ. Н. Намсарайн.	1	29.11	
25	Би мэдэнэб. Ц-Д. Дондокова.	1	3.12	
26	Хадхууртайхан хасуури. М. Мадасон.	1	6.12	
27	Балмын баабай. Г. Бадмаева.	1	10.12	
	Арадай аман зохеол (10ч)			
28	Шоно, бар, хоер хүлтэй хүймэлдоон.	1	13.12	
29	Тэнэг шоно.	1	17.12	
30	Хуурша хүбүүн	1	20.12	
31	Одхон хүбүүн	1	24.12	
32	Ерэнтэй сэсэн Далантай тэнэг хоер.	1	27.12	
33	Эгэшэ Аленушка ба дүү Иванушка.	1	14.01	
34	Үнэгэн юундэ улан бэ?	1	17.01	
35	Тахья харсага хоер.	1	21.01	
36	Таабаринууд.	1	24.01	
37	Онһон үгэнүүд.	1	28.01	
	Сагаалган-Буряад арадай заншалта һайндэр (6ч)			
38	Сагаан һарын шэнээр. Э.Дугаров. Сагаалган тухай.	1	31.01	
39	Угтамжын дуун. Ш. Нимбуев.	1	4.02	
40	Уг гарбалта. Д. Цынгеева.	1	7.02	
41	Табан хушуу малай зүһэ. Д. Жамбалын.	1	11.02	
42	Шагай. Ц-Д. Дондогой. Шагайнууд. Э.Дугаров.	1	14.02	

43	Хэлэ хүгжөөлгэ.	1	18.02	
	Айлшан хабар (6ч)			
44	Айлшан хабар. А. Жамбалон.	1	21.02	
45	Хабар. Ц-Д. Хамаев. Хабарай саг. Д-Р. Намжилон.	1	25.02	
46	Амитад яаж хабарые угтанаб? Б.Санжин.	1	28.02	
47	Уургайгахайшан гэжэ түхээрдэгбэ?	1	4.03	
48	Би мэдэнэб. Ц-Д. Дондокова	1	7.03	
49	Үбгэн. Г. Чимитов.	1	11.03	
	Уран зохоолшод үхибүүдтэ (8ч)			
50	Хоца Намсараевич Намсараев. Жэргэмэлэй дуун	1	14.03	
51	Бавасан Доржиевич Абидуев. Шаалай Шаанай хоер.	1	18.03	
52	Шаалай Шаанай хоер.	1	21.03	
53	Жан Александрович Зимин. Хайшан гээд космонавт болохо юм?	1	1.04	
54	Цырен-Дулма Дондоковна Дондокова. Хаан Хуша	1	4.04	
55	Эрдэни Чимитович Дугаров. Жэргэмэл	1	8.04	
56	Шираб Нимбуевич Нимбуев. Эбтэй хаа хүсэтэй (басни)	1	11.04	
57	Цокто Номтоевич Номтоев. Ногоон кружка.	1	15.04	
	Сэсэгтэ зун (10ч)			
59	Зун. Ц-Д. Хамаев.	1	18.04	
60	Амар сайн. Д. Улзытуев.	1	22.04	
61	Далайн захата. Б. Санжин.	1	25.04	
62	Бороохон. Д. Улзытуев.	1	29.04	
63	Уһанай гомдол.	1	6.05	
64	Лагерьта. Б. Бальжинимаев.	1	13.05	
65	Сэсэг. С. Дамбаева.	1	16.05	
66	Хэлэ хүгжөөлгэ.	1	20.05	
67	Хэлэ хүгжөөлгэ.	1	23.05	
68	Жэлэй дүн гаргалга.	1	27.05	